

УДК 94 (437=161.2)“1921–1939”.613.87

**МАТЕРІАЛИ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ ЄПИСКОПА ПІДПІЛЬНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ ГРИГОРІЯ БАЛАГУРАКА
Част. 2**

Оксана СІРЕЦЬКА (ЗАТОРСЬКА)

вул. Карпатська б. кв. 38,
03087, Івано-Франківськ, Україна,
e-mail: siroksana@ukr.net
DOI: 10.15330/gal.36.248-263
ORCID: 0000-0002-6286-538X

Олег ЄГРЕШІЙ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра історії України і методики викладання історії,
вул. Шевченка, 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна
e-mail: ludyna@ukr.net
DOI: 10.15330/gal.36.248-263
ORCID: 0000-0002-0639-910X

У статті автори розкривають матеріали кримінальної справи єпископа підпільної Української Греко-Католицької Церкви Григорія Балагурака, які були заведені на нього радянськими спецслужбами у 1949 р. Нині ця справа (№ 7498 П) зберігається у Державному архіві Івано-Франківської області (фонд Р–2157). У статті постало за мету висвітлити лише уривок кримінальної справи, заведеної на владу Г.Балагурака, де зображається протокол допиту священнослужителя. Автори цих рядків при перекладі з російської мови на українську намагалися максимально зберегти автентичність документу.

Збережено також автентичність мови слідства, акцентовано на найбільш промовистих матеріалах допиту священнослужителя. Радянські спецоргани намагалися розвідати інформацію про підпільних отців УГКЦ, які залишилися на свободі, з'ясувати їхні імена та місця проживання. Особливий інтерес представляє анкета єпископа Григорія Балагурака, поміщена також у кримінальній справі. У ній міститься цінна пізнавальна інформація про місце народження, адресу, національність, громадянство, освіту, професію і спеціальність, склад сім'ї, соціальне походження арештованого.

Ключові слова: Матеріали кримінальної справи, єпископ, Григорій Балагурак, підпільна Українська Греко-Католицька Церква, радянські спецоргани.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча від 12 грудня 1949 р., м. Київ.

Допит розпочато в 20³⁰

Запитання. До арешту Ви працювали автомеханіком. Де ви отримали цю спеціальність?

Відповідь. Як автомеханік я самоучка. Як тільки я опинився без діла священника, я почав вивчати різні ремесла, у тому числі і слюсарну справу. А поступивши працювати, спеціалізувався як автомеханік.

Запитання. А коли ви стали священником греко-кат. церкви?

Відповідь. 1925 р. я закінчив гімназію в м. Станіславі і пішов у монастир ордену василіян. Це було в с. Крехів Львів. обл. Будучи в монастирі, я продовжував навчання, в 1930 р. закінчив дух. семінарію. Згодом, до 1934 р. вивчав філософію і богослов'я по програмі вищого духовного закладу, здав іспит і отримав вищу дух. освіту. 1934 р. єпископом Коциловським я був рукоположений в сан священника гр. кат. церкви і служив у монастирях ордену василіян на територ. Станісл. і Львів. областей. Останнім часом до осені 1945 р. я по призначенню протоігумена монастирів ордену василіян в Галичині Градюка був ігуменом монастиря в м. Станіславі.

Запитання. Ви чомусь замовчали про вашу діяльність в період тимчасової нім. окупації. Чим ви тоді займалися?

Відповідь. У своїй особистій поведінці я також слугував прикладом для парафіян. Як ігумен монастиря я акуратно виконував її розпорядження¹.

Запитання. Перестаньте говорити неправду. Ви стали працювати автомеханіком щоби під цим прикриттям продовжувати ворожу діяльність. Говоріть правду.

Відповідь. Автомеханіком я став винятково для того щоб мали засоби для існування, тим більше, що я не займався ворожою діяльністю. По відношенню до рад. влади, я як вже показав, змирився зі станом речей.

Запитання. Не викручуйтесь. Арештований Бахталовський вас видав і ваша діяльність пов'язана з нелегальним Єпископством відома².

Відповідь. Якщо так, то я буду говорити правду. Дійсно я мав відношення до нелегального єпископства в Станіславському єпископаті греко-кат. Церкви і з нині арештованим колишнім ігуменом монастиря отців редемптористів в м. Станіславі Бахталовським Романом мав злочинні зв'язки.

Запитання. У чому це проявлялося?

Відповідь. В квітні 1945 р. після арешту єпископа Стан. Єпархії Хомишина і його заступника, єпископа Лятишевського, ректор Стан. духовної семінарії Бойчук Авксентій проголосив мені, що керівництво Стан. єпархії ГКЦ він прийняв на себе. Але як говорив Бойчук, він почував себе невпевнено і думає, що за свою антирадянську діяльність буде арештований. Через це, заявив Бойчук, щоби не припинити діяльності єпископату він вирішив призначити наступниками єпископа Стан. єпархії ГКЦ каноніка Івана Слезюка, настоятеля Стан. собору Вапровича Степана, мене, Балагурака Володимира і декана Коломийського деканату прелата Русина. Як попередив мене Бойчук, у випадку його арешту Стан. єпархію з усіма єпископськими правами приймає Слезюк, після його арешту Вапрович, а потім у такій послідовності як я вказав вище. Так був створений нелегальний єпископат в Стан. єпарх. ГКЦ.

Запитання. Яку участь у ств. нелегального єпископату приймав Хомишин?

Відповідь. Треба думати, що перед своїм арештом Хомишин дав відповідні вказівки Бойчуку, але він про це мені нічого не говорив. І про роль Хомишина про створення нелегального єпископату не знаю.

Запитання. Все звісно ж творилося із санкції і по вказівкам Ватикану?

Відповідь. Мені невідомо про це, щоби були інструкції саме із цього конкретного випадку створення нелегального єпископату Ст. єпархії. Але ще в 1939 р або 1940 р. конгрегацією при Ватикані по справах греко-кат. Церкви на Сході була створена інструкція, так звана "Червона книга", якій представлялися особливі права митрополита, єпископам, і всім священикам гр.кат. церкви на терит. СРСР. Ця інструкція була надрукована Ватиканом у зв'язку з утворенням СРСР в західних областях України і виникнувшими із цього приводу утрудненнями, як рахував Ватикан для гр.кат. Церкви передусім всього з лінії зв'язку нашої церкви з Римом. Священнослужителям ГКЦ цією інструкцією усталюються особливі права.

Запитання. У тому числі і по скликанню нелегальної церкви?

Відповідь. Само собою зрозуміло, що ця можливість не виключалася. Митрополит Сліпий поширив "Червону книгу" у період німецької окупації серед всіх священиків, а єпископи цю інструкцію мали і раніше. Хомишин і Бойчук, створюючи нелегальний єпископат, швидше за все керувалися саме цими вказівками Східної конгрегації нашої церкви при Ватикані.

Запитання. Коли Ви стали нелегальним єпископом?

Відповідь. Невдовзі після моєї розмови з Бойчуком про створення нелегального єпископату він був арештований органами рад. влади за антирадянську діяльність, а в травні 1945 р. за це ж були арештовані Слезюк і Вапрович. Вказаний мною Русин приєднався до російської православної церкви і я залишився єдиним приємником єпископа ГКЦ в Стан. єпархії. Таким

¹ Державний архів у Івано-Франківській області (ДАІФО). Фонд Р-2157, опис 1, справа 7498 П (По звинуваченню Балагурака Володимира Ілліча, Бахталовського Романа Даниловича, Совяка Ярослава Михайловича в 3-х томах). Т. 1. Арк. 94.

² Там само. Арк. 96.

чином, в травні 1945 р. я прийняв керівництво єпархією і став нелегальним єпископом Стан. єпархії. Мій прихід до керівництва єпархією співпав якраз із створенням Ініціативної групи по возз'єднанню ГКЦ з РПЦ і ця подія викликала сум'яття серед священників-уніатів особливо серед їх реакційної частини. До мене, як до ігумена монастиря, навіть не знали те, що маю єпископські права, почали звертатися багато священників-уніатів з питаннями як їм бути у цих обставинах.

Запитання. І Ви, як відомо, зайняли ворожу позицію?

Відповідь. Так це я визнаю. Від священників, які до мене зверталися я вимагав щоби вони твердо стояли на позиціях католицизму, наводив приклад себе і монахів і роз'яснював, що перехід на православ'я – є зрадою нашої Церкви і папі Римському. Такі вказівки я дав більше 20 священникам, але більшість з них, не дивлячись на мої поради все таки увійшли до Ініціативної групи по возз'єднанню ГКЦ і православної церкви, хоча і трималися твердо. Деякі з них почали переходити до мене на сповідь і я тоді вирішив використати всі засоби впливу щоби повернути їх до католицизму.

Запитання. А саме?

Відповідь. Я розпорядився таких священників до сповіді не пускати. Це заставило їх задуматися і окремі священники стали розривати з Ініціативною групою і знову повернулися в лоно ГКЦ.

Запитання. Хто ці священники?

Відповідь. Зокрема із заявами прийняти назад в ГКЦ до мене зверталися священники Ріпецький Роман і Ковбаса Володимир, перший з Коломийського, а другий – із Більшовицького районів Стан. обл. Я задовільнив їх прохання і прийняв знову в католицьку віру. У такій саме обстановці восени 1945 р. до мене також на совіті звернувся Бахталовський.

До нього як і до мене почали звертатися священники із заявами про прийняття їх назад в ГКЦ. Як єпископ я дозволив Бахталовському приймати священників, які розірвали з православ'ям, але тільки із дотриманням канонічних норм нашої церкви.

Запитання. Про які це канонічні правила Ви говорите?

Відповідь. Кожен хто повернувся в ГКЦ повинен був знову прийняти присягу папі римському і дати обіцянку до кінця свого життя бути вірним католицизму. Цих правил дотримувався я і запропонував їх суворо дотримуватися Бахталовському. Як згодом повідомив мені Бахталовський, він таким чином повернув в ГКЦ до 35 священників. Зокрема мені відомо, що він ... на вернув до католицької віри свого брата Корнія, колишнього священника в Коломиї, Закаляка Григорія – священника Покровської Церкви в Станіславі³.

Спільна боротьба проти возз'єднання уніатської церкви з православною наблизила мене з Бахталовським, і коли він запропонував направити нелегальним шляхом інформацію Ватикану про становище ГКЦ і отримати звідти роз'яснення і вказівки про подальшу нашу діяльність і погодив цей захід.

Запитання. Що у цьому напрямку було вами здійснено?

Відповідь. Бахталовський взяв на себе відправку нелегальним шляхом інформувати Ватикан і заявив мені, що це він здійснив через ОУНівські закордонні канали зв'язку. Я не став заперечувати коли Бахталовський запропонував направити до Ватикану жінку, що із його заяв буде означати мені підозру.

Запитання. Із цього слідує, що ГКЦ підтримувала зв'язок з ОУНівським підпіллям? Чи це як?

Відповідь. Цього я не заперечу. Однак особисто я зв'язку з націоналістичним підпіллям не підтримував. Через які свої можливості по лінії ОУН Бахталовський намагався направити нашого кур'єра до Ватикану я також не знаю.

Запитання. Але знаєте хто конкретно направляв кур'єром в Ватикан?

Відповідь. Так це знаю. Для зв'язку з Ватиканом ми намагалися направити настоятельку Станіславівського монастиря ордену Василиянок Йосипенко. На початку 1946 р., коли я

³ ДАІФЛ. Ф. Р-2157, оп. 1, спр. 7498 П (По звинуваченню Балагурака Володимира Ілліча, Бахталовського Романа Даниловича, Сояка Ярослава Михайловича в 3-х томах). Т. 1. Арк. 103

відвідав цей монастир, Йосипенко сама підійшла і повідомила, що по заявленню Бахталовського вона відправляється в небезпечну дорогу. Для мене було зрозуміло, що вона нелегально їде до Ватикану.

Запитання. При допомозі кого і яким шляхом Йосипенко намагалася перейти кордон?⁴

Відповідь. Вона мені про це не говорила. А я по правді кажучи не розпитував і взагалі намагався триматися в стороні від заходів, які проводив Бахталовський у випадку з Ватиканом, оскільки це у випадку провалу загрожувало суворому покаранню організації. Я цілком поручив Бахталовському як більш досвідченому.

Запитання. Не покликайтесь на свою малодосвідченість, а розкажіть яким шляхом Ви пов'язані з Ватиканом?

Відповідь. Наприкінці 1945 р. ми з Бахталовським намагалися передати до Ватикану інформацію про становище ГКЦ в західних областях УССР через знайомого мені послушника Стан. духовної семінарії Петра Герелюка. З Герелюком як і з Йосипенко договорювався Бахталовський.

Запитання. Дивно. Герелюк ваш знайомий, а домовлявся Бахталовський. Не применшуйте свою роль і покажіть правду.

Відповідь. Моя роль у цій справі досить зрозуміла. Я, як єпископ, санкціонував нелегальний зв'язок, який встановився із Ватиканом. А Бахталовський взявся це виконувати. Не дивлячись на це, що Герелюк мій знайомий, його як кур'єра в Ватикан вирішив направити Бахталовський попередньо навіть не порадившись зі мною. Прибувши до мене, Герелюк заявив, що він при допомозі Бахталовського намагався нелегальним шляхом переїхати до Польщі аби продовжувати там навчання. Але як заявив далі Герелюк Бахталовський допомагав йому в переході кордону, намагався використати його для передачі свідчень у Ватикан про становище ГКЦ у зв'язку з возз'єднанням її з Російською православною церквою

Запитання. Незрозуміло чому тоді Герелюк з'явився до Вас? По крайній мірі не заради того аби поінформувати вас про свою згоду направити доклад до Ватикану.

Відповідь. Ні. Звісно Герелюк повідомив мені, що Бахталовському для докладу в Ватикан потрібні свідчення про становище ГКЦ по всій Стан. єпархії і з метою отримати ці свідчення він і явився до мене. Усе, що я рахував потрібним передати до Ватикану я і повідомив Бахталовському через Герелюка.

Запитання. Що саме Ви повідомили?

Відповідь. Для доповіді Ватикану я передав Герелюку дані про те, що в західних областях УССР до того часу було закрито 10 монастирів ордену василіян і арештували діячі цього ордену протоігумена Градюка, його секретаря Бобрецького, ігумена Львівського монастиря Чепіля та ін. Крім того він повинен був повідомити у Ватикан про арешт єпископів Хомишина, Лятишевського, Бойчука та ін., а також про те, що до православної церкви вже примкнули 70–75 священників ГКЦ.

Запитання. Цілком очевидно, що ви передавали Ватикану також свідчення про вашу нелегальну діяльність. Це правда.

Відповідь. Так. Я цього заперечувати не буду. Разом з Бахталовським, як я вже розказував, ми розвернули боротьбу проти возз'єднання ГКЦ з РПЦ, а оскільки рух за возз'єднання церков підтримувався радянською владою, уся наша робота у цьому напрямку мала антирадянський характер. Доповідь Ватикану відображала саме цю обставину. Але і в цьому випадку нам не вдалося зв'язатись з Ватиканом. Влітку 1946 р. не пам'ятаю вже через кого до мене дійшли чутки що Герелюк затриманий на кордоні і арештований радянськими пограничниками. Бахталовський довгого часу перейшов на нелегальне становище і я не зустрічав його до останнього часу. Не буду скривати, що про становище ГКЦ в Ст. єпархії я також інформував вищі інстанції. Так, в кінці того ж 1945 р. до мене прибув зі Львова священник Совяк, який від Котіва, колишнього канцлера митрополита Львівського Сліпого Йосифа затребував інформації про становище моєї єпархії.

⁴ ДАІФО. Ф. Р-2157, оп. 1, спр. 7498 П (По звинуваченню Балагурака Володимира Ілліча, Бахталовського Романа Даниловича, Совяка Ярослава Михайловича в 3-х томах). Т. 1. Арк. 105.

Запитання. Ви до цього знали Совяка⁵?

Відповідь. Ні, не знав. Але мені було відомо, що Совяк раніше був секретарем або канцером колишнього львівського єпископа Бучко, до того ж до мене його направив ієромонах стан. монастиря редемптористів Зуб в надійності якого я не сумнівався. Я в усній формі поінформував Совяка про становище справ в Стан. єпархії.

Запитання. Розкажіть далі методи Ви використовували у своїй боротьбі проти возз'єднання уніатської церкви і православної?

Відповідь. Крім того, що ми усіма можливими для нас способами у ході особистого спілкування зі священниками переконували їх не входити до ініціативної групи, приблизно у вересні 1945 р. разом з Бахталовським ми уклали анонімічну листівку антирадянського наклепницького змісту, у якій ми робили наклепи на радянську дійсність, закликали священників бути вірними папі і Богові, закликали спам'ятатися і повернутися знову у лоно ГКЦ. Розповсюджувати і розмножувати листівки закликав особисто Бахталовський.

Запитання. І що Ви робили далі?

Відповідь. 1946 р. я встановив письмовий зв'язок з засудженими єпископами – Лятишевським і Бойчуком з якими систематично переписувався і отримував від них поради і накази про подальшу діяльність єпископату. У відповідності з цим я, як особа, яка мала права єпископа вирішував питання, які виникали у окремих священників, що залишилися в опозиції до РПЦ у нелегальний спосіб відправляв богослуження в Стан. монастирі сестер Служебниць, в серпні 1947 р. виступав з проповіддю в Гошівському монастирі отців василіян. Крім того, в серпні 1947 р. мною була прийнята присяга на вірність католицизму від шести монахинь, осіб, які вирішили повернутися до монастиря Служебниць⁶. Пізніше священнику с. Підпечари Стан. обл. Глібовицькому Теофілу і ієромонаху Погонського монастиря Василян Дмитерку Степану я доручив самостійно вирішити питання, пов'язані з відправленням релігійних обрядів навіть у тих випадках, які в нормальних умовах потребували санкції єпископа. Я також дозволив священнику-уніату Вальницькому Івану відправляти богослужіння по греко-кат. обряду в с. Вовчинець, що поблизу Станіслава. Я не відмовляв в порадах відказуватися від католицизму жодному священнику і греко-католикам, які зверталися до мене.

Запитання. Хто ж до Вас звертався?

Відповідь. Поряд з багатьма названими раніше, до мене в різний час зверталися за порадами ієромонах Шкредко Володимир, колишній декан Глумацького району Зінько Григорій, священники Іларіон Лущинський, Бориславський Микола, Дмуховський, Оришук та ін. З усіма цими особами які залишилися в опозиції до РПЦ я періодично зустрічався, в бесідах з ними я підтримував дух вірності католицизму, переконував їх в правоті нашого релігійного культу, і висловлював впевненість, що в недалекому майбутньому наша церква возродиться. В січні 1949 р. я крім того через настоятельку Стан. монастиря служебниць Козуб Іванну отримав послання колишнього митрополита Йосипа Сліпого. У цьому посланні, яке по своєму змісті набуло антирадянського змісту Сліпий закликав священників уніатів бути вірними католицизму, мужньо переносити всі невгоди, створені радянською дійсністю і приймати міри по збереженню греко-кат. Церкви і її кадрів. Сприймавши це послання як наказ майбутньої діяльності, я особисто зачитав його в монастирі служебниць, а потім через ієромонаха василіянина Степана Дмитерка передав ігумену Гошівського монастиря ордену Василян Мар'яну Повху для розповсюдження серед священників.

Запитання. Чи було розповсюджено це послання?

Відповідь. Так. Але як практично це було зроблено я не знаю. Принаймні це послання мало великий вплив, так як пізніше зі мною зв'язався колишній помічник настоятеля Стан. собору Надрага Олександр (арештований) влітку 1949 р. і запропонував розгорнути активну нелегальну роботу по возз'єднанню в греко-кат. віру священників, прийнявши раніше православ'я. Надрага мислив активно втілювати цю діяльність спочатку в Богород. районі⁷.

⁵ ДАІФО. Ф. Р-2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 109.

⁶ Там само. Т. 1. Арк. 111.

⁷ Там само. Т. 1. Арк. 114.

Запитання. На що ж Ви розраховували у своїй ворожій роботі?⁸

Відповідь. Передусім на главу нашої Церкви папу Римського і Ватикан. Як мені здавалося він мав би віднайти сприятливий вихід для Греко-кат. Церкви в західній країні. Як нам видавалося, єдиною реальною можливістю у тих обставинах була орієнтація на англо-американські імперіалістичні кола, які прагнули розв'язати війну проти Радянського союзу. Деякі священики, зокрема Бахталовський, зв'язував свої надії на відродження ГКЦ з боротьбою, яку проводять українські націоналісти в західних областях України, але я особисто цій боротьбі не вірив.

Запитання. Якщо би це відповідало, дійсно Ви тоді би не підтримували зв'язок з бандерівським підпіллям. Говоріть правду.

Відповідь. Прошу мені вірити, що я говорю правду⁹. Уніатська церква і її деякі діячі, наприклад Бахталовський були пов'язаними з ОУНівським підпіллям, і я цей зв'язок, як нелегальний єпископ санкціонував, але сам особисто нікого з ОУНівців не знав і ні з ким з них не зустрічався. Оскільки в боротьбі за збереження уніатської церкви я не розраховував на ОУНівців і навіть не був переконаний в дріб'язковості і авантюризмі їхніх планів, а тим більше бандитських способів втілення до життя цих планів, я сам намагався бути в стороні від зв'язків з ОУН. Навіть тоді коли Бахталовський заявив мені, що він зв'яжеться з Ватиканом через оунівські закордонні канали, я не став цікавитися через кого конкретно він буде це робити.

Запитання. Слідство Вам не вірить. На слідуючих допитах вам прийдеться показати все про зв'язки уніатської церкви так і особисто з бандерооунівським підпіллям.

Допит закінчено о 5 годині 40 хв.

Протокол допиту з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допитав начальника відділу, слідчий МГБ УССР підполковник Олійник¹⁰. Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володим. Ілліча від 30 грудня 1949 р., м. Київ.

Допит розпочато в 14⁰⁰

Запитання. На попередніх допитах Ви сказали, що у вересні 1945 р. з участю Бахталовського Вами було складено і розповсюджено листівки антирадянського змісту. Уточніть де і при яких обставинах була укладена ця листівка.

Відповідь. Проект листівки був складений Бахт. Згодом він з'явився до мене і запропонував ознайомитися зі змістом аби згодом напечатати на пишущій машинці і розмножити серед духовенства. Ознайомившись із листівкою, вніс до її тексту незначні правки. Так Бахталовський в цій листівці наніс особисті звинувачення священикам, які виявили бажання возз'єднатися з РПЦ. Цю частину листівки я вичеркнув, а потім повернув її Бахталовському. Зустріч з Бахталовським під час якої він проект. написану ним листівку відбулася в Станіславі у монастирі Василян.

Запитання. Яка кількість була надрукована і розмножена, виготовленої вами і Бахталовським листівок?

Відповідь. Друком і розповсюдженням листівок займався Бахталовський. Про те яку кількість було напечатано і розповсюджено Бахталовський не докладав¹¹.

Задля зашифровки перед радянськими органами місця підготовленої листівки, Бахталовський намагався створити фальшиву видимість що автор листівки жив у Львові. Так, у 1945 р. із Львова через поштовий зв'язок на ім'я настоятеля Стан. монастиря василян була отримана одна листівка, у складанні якої я приймав участь. Чи виїжджав Бахталовський у Львів задля розповсюдження листівок я не знаю, або направляв когось свідомо з друзів чи близьких зв'язків мені невідомо.

Допит закінчено 30 грудня 1949 р. в 15⁵⁰ годині

Протокол допиту з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив заступник начальника відділу слідчий МГБ УССР майор Горган¹².

⁸ ДАІФО. Ф. Р-2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 116.

⁹ Там само. Арк. 117.

¹⁰ Там само. Арк. 118.

¹¹ Там само. Арк. 120.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володим. Ілліча від 11 січня 1950 р., м. Київ.

Допит розпочато в 12⁴⁰

Запитання. Чи знаєте Ви священика греко-кат. Церкви Шепітько Матвія?¹³

Відповідь. Так, Шепітько я знаю добре. Він був священиком ГКЦ і одночасно належав до монашого ордену василіян Тисменицького району Стан. обл., а згодом він виїхав начебто у Львівську область.

Запитання. Коли і де Ви зустрічалися з Шепітько останній раз?

Відповідь. Остання моя зустріч була в серпні 1946 р. в Погонському монастирі.

Запитання. Що Вам відомо про приналежність Шепітько до нелегального єпископату ГКЦ?

Відповідь. Про приналежність Шепітько до нелегального єпископату мені нічого невідомо. Я знаю, що крім мене до нелегального єпископату належали священики: Слезюк, Вапрович і Русин. Про Шепітько як нелегального священика мене ніхто не повідомляв.

Запитання. А кажете неправду. Відомо, що Шепітько також як і Ви був нелегальним єпископом Стан. єпархії, чому Ви скриваєте?

Відповідь. Переконаю, що про приналежність Шепітько до нелегального єпископату мені нічого невідомо.

Запитання. При яких обставинах зустрічалися Ви із Шепітько в серпні 1946 р. у Погонському монастирі?

Відповідь. У той час у Погонському монастирі відмічалось храмове свято Успіння і в зв'язку з цим до монастиря крім мене прибули священики: Зінько Григорій (із с. Остриня Тлумачького району Стан. області), Глібовицький Теофіл (Підпечари Стан. області). У тому заході участь взяли священики: Дмитерко Степан, Шепітько Матвій і Данилович Йосиф. Усі перелічені вище священики залишилися так же як і я переконаними прихильниками ГКЦ і відмовилися від єдності з Російською православною церквою.

Запитання. Які вами обговорювалися питання при зустрічі із Зінько, Глібовицьким, Дмитерко, Шепітько і Даниловичем в Погонському монастирі?

Відповідь. Ми тільки здійснювали богослужіння у зв'язку з храмовим святом. Якихось організаційних питань, пов'язаних з діяльністю ГКЦ не обговорювали.

Запитання. З якою метою Шепітько в 1946 р. виїхав з Погонського монастиря у Львівську область?

Відповідь. У бесіді зі мною Шепітько говорив мені, що він прагне виїхати у Львів лікуватися. Дійсно ж він виїхав з цією метою, мені невідомо.

Допит закінчено 30 грудня 1949 р. в 4³⁰ годині

Протокол допиту з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допитав заступник начальник відділу слідчий МГБ УСССР майор Горган

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володим. Ілліча від 25 січня 1950 р., м. Київ.

Допит розпочато в 13⁰⁵

Запитання. На допиті 12 листопада 1949 р. в числі ієромонахів василіян Ви назвали Тимчука. Що вам про це відомо?

Відповідь. Названого мною ієромонаха ордену василіян Тимчука Ярослава приблизно 29–30 років я знаю з 1932 р. У той час він навчався у так званій малій семінарії при Бучацькому монастирі ордену василіян Терноп. обл., у той час він був викладачем. Потім з 1933 по 1945 р. я його не зустрічав і бачилися після розпуску Чортківського монастиря. Тимчук в 1945 р. звернувся до мене з проханням надати йому місце в моєму монастирі на декілька днів поки він облаштується. Я йому дозволив. Пробувши в Стан. монастирі дві неділі Тимчук поїхав в м. Коломия Стан. області. Зустрічав я його ще в 1947 р. або 1948 р. в Гошівському монастирі. А змістовної бесіди з ним зараз не пригадую. Знаю, що він працював якимсь науковим спів-

¹² ДАІФО. Ф. Р–2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 121.

¹³ Там само. Арк. 122.

робітником у Коломийському музеї, потім роботу залишив і виїхав до своїх родичів в Заліщицький район Терн. області. Мені також відомо, що у Тимчука Ярослава було два брата – Ієронім і Нестор. Більше про нього мені нічого не відомо.

Запитання. Чому Ви замовчуєте про відому вам антирадянську діяльність Тимчука?

Відповідь. Окрім того, що Тимчук відмовився прийняти православ'я і що залишився вірним ГКЦ про його антирадянську діяльність і церковну діяльність я нічого не знаю, оскільки з ним близько не стикався.

Запитання. А що ви знаєте про братів Тимчука Ярослава – Ієроніма і Нестора?¹⁴

Відповідь. Тимчук Ієронім 47–48 років. Був ієромонахом Жовківського монастиря василіян в період тимч. нім. окупації, був редактором щомісячника “Місіонар”, який виходив друком в монастирі у Жовкві. У 1945 або 1946 р. Тимчук Ієронім був арештований органами радянської влади.

Тимчук Нестор 25–26 років, молодший брат Ієроніма і Ярослава. Його я знав як семінарста Стан. духовної семінарії з 1944 р. У той час Нестор часто відвідував монастир василіян, де я був настоятелем. Приходив він до мого заступника Луба (арештований), який був тоді викладачем. Особисто я з ним близько не був знайомий. У квітні 1945 р. Тимчук Нестор був призваний у радянську армію, але в 1946 р. він демобілізувався. При зустрічі зі мною він розказував, що в армії співав в ансамблі і демобілізуватися йому вдалося, бо він видав себе за вчителя.

Запитання. Після демобілізації Тимчука Нестора з армії ви часто з ним зустрічалися?

Відповідь. Зараз я вже не пам'ятаю, декілька раз мені приходилося з ним бачитися, але зустрічі ці носили чисто випадковий характер. Останній раз я зустрів Тимчука Нестора влітку 1949 р. на вул. в Станіславі. Зустрілися випадково. Про себе повідомив, що вчився у Стан. педучилищі, а потім поступив у педінститут чи медінститут, зараз точно не пам'ятаю.

Запитання. Ви добре пам'ятаєте, але намагаєтеся скрити, що систематично підтримували зв'язок з Тимчуком Нестором по лінії ОУН. Розкажіть про це.

Відповідь. Це неправда, я особисто з підпіллям ОУН зв'язку ніколи не мав. Про участь в організації українських націоналістів Тимчука Нестора нічого не знаю і на цю тему між нами розмови ніколи не було.

Запитання. Тимчук Нестор – священник?

Відповідь. Ні. Тимчук Нестор закінчив тільки перший курс духовної семінарії і сану священника отримати не зміг.

Запитання. А яке відношення Тимчук мав до Гошівського монастиря?

Відповідь. Тимчук Нестор в Гошівському монастирі василіян і назагал монахів нашого ордену ніколи не був. Він відвідував монастир як і всі віряни.

Допит закінчено в 17 год`години

Протокол допиту з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу, слідчий МГБ УРСР підполковник Олейник.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володим. Ілліча від 26 січня 1950 р., м. Київ.

Допит розпочато в 14⁰⁰

Запитання. По прізвищу Чайковський кого Ви знаєте зі священників ГКЦ?

Відповідь. Із числа греко-кат. духовенства я знаю трьох людей. Чайковський (імені, по-батькові не пам'ятаю), у даний час йому біля 30 років. Цей Чайковський в 1932–1933 рр. був слухачем у так званій Малій семінарії при Бучацькому Терноп. обл. монастирі ордену василіян, де я був одним із викладачів. У той час йому було десь 12 років. Із 1933 р. вказаного Чайковського я не зустрічав і про нього нічого не знаю. Чайковський Теофіл, 66 років. До 1939 р. був священником с. Сілицьк-Белзький Велико-Мостиського району Львівської обл. Знаю я його до 1940 р. як сусіда по парафії та з того часу не бачив, і де він нині проживає я не знаю. Чайков-

¹⁴ ДАІФО. Ф. Р–2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 129.

ський (інших даних не маю) був священником в с. Бутини Львівської обл. Його я знав лише по переписці службового характеру¹⁵.

Запитання. А про священника Чайковського з с. Плява Долинського району Стан. обл. хіба ви не знаєте?

Відповідь. Ні, священника Чайковського який колись служив в с. Плява Долинського району я ніколи не знав і не знаю.

Запитання. Що ви знаєте про Головацького і Вергуна?

Відповідь. Людину по прізвищу Головацький я взагалі не пам'ятаю, вірніше не знаю. А Вергун був апостольським адміністратором (генеральним вікарієм) ГКЦ на території Німеччини, що мені відомо тільки з церковної преси. Особисто я з ним ніколи не зустрічався

Допит закінчено в 16 20 год

Протокол допиту з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник¹⁶.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча від 9 лютого 1950 р. м. Київ

Допит розпочато в 15⁰⁰

Запитання. Серед своїх зв'язків Ви назвали священника Луба Ігнатія Захаровича. Розкажіть подробиці, що Вам відомо про Луба і про його антирадянську діяльність?

Відповідь. Луб Ігнатій Захарович, 1898 р. народження. Народився у с. Турочки Нижні Турківського району Дрогобицької обл. із селян, має вищу богословську освіту. Закінчив богословський факультет Римського університету в 1927 р. або 1928 р. Вперше я зустрів Луба в Кристинопольському монастирі отців василіян Львівської обл., де я вчився у семінарії. Луб працював таким професором теології до 1936 р. У 1936 р. Луб був переведений в Стан. монастир василіян заступником настоятеля. Одночасно він працював викладачем теології в Стан. духовній семінарії.

Запитання. Де знаходився Луб після возз'єднання Західної України в 1939 р.?

Відповідь. З 1938 р. по жовтень 1941 р. я знаходився в Кристинопольському монастирі і тому не знаю, де був Луб і чим він займався у той період.

Запитання. Що вам відомо про діяльність Луба в період німецької окупації?

Відповідь. У серпні 1941 р. протоігумен Градюк призначив мене настоятелем монастиря Василіян в м. Станіслав, а невдовзі туди ж був призначений моїм заступником Луб. 1942 р. Луб написав 4 або 5 статей антирадянського характеру, де похвалялася і возвеличувалася роль фашистської Німеччини і Гітлера. Я пам'ятаю одну статтю під назвою "Україна и Германия". Всі ці статті були опубліковані в газеті "Українське слово", яка видавалася округовим комітетом допомоги – "УДК" в м. Станіславі. Сам безпосередньої участі в діяльності УДК не приймав, хоча він і робив спробу встановити з ним діловий зв'язок. Я, як настоятель монастиря заборонив йому приймати участь в діяльності УДК і писати газетні статті політичного характеру. Більше нічого про антирадянську діяльність Луба в період німецької окупації мені невідомо.

Запитання. Яку антирадянську роботу проводив Луб після завершення Великої вітчизняної війни?

Відповідь. Про антирадянську діяльність Луба в період після закінчення Великої вітчизняної війни мені нічого невідомо. В липні 1944 радянські війська зайняли Станіслав. Луб виїхав із Станіслава в с. Клубівці, де працював священником до жовтня 1944 р. У жовтні 1944 р. Луб був знову запрошений в Стан. дух. семінарію, де пропрацював до її закриття в квітні 1945 р.

Запитання. Як відносився Луб до питання возз'єднання ГКЦ з РПЦ і до Ініціативної групи Костельника?

Відповідь. Розмов по питанню возз'єднання уніатської церкви з РПЦ між мною та Лубом не було, бо Луб в середині травня 1945 р. вибув із Стан. монастиря. василіян і з тих пір я його більше не бачив.

¹⁵ ДАІФО. Ф. Р-2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 136.

¹⁶ Там само. Арк. 137.

Запитання. Куди відбув Луб зі Станіславського монастиря василіян і які причини відбуття?

Відповідь. Причини свого від'їзду і куди їде Луб мені невідомо. Пам'ятаю, що зранку після служби Луб зібрав чемодан, переодягнувся у світський одяг і нічого не сказавши кудись поїхав. Я думаю, що він поїхав до львівського потягу, який відходив від Станіслава зранку¹⁷. На початку червня 1945 р. знову призначений православний єпископ Пельвецький повідомив мені, що Луб був на перших порах існування Ініціативної групи у Львові але потім кудись зник. Де знаходився Луб у той час я не знаю. Тільки у березні або квітні 1948 р. я бачив Луба у списку священників, які приєдналися до РПЦ. У списку значилося, що Луб служив священником в церкві села Бистре чи Бистрець (точно не пам'ятаю) Дрогобицької області.

Запитання. Що вам ще відомо про Луба?

Відповідь. Влітку 1949 р. я чув що Луб арештований органами рад. влади. Більше про Луба нічого сказати не можу.

Допит закінчено в 17 20 год

Протокол допиту з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник, сотрудник МГБ УССР ст. лейтенант Терехин¹⁸.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча. Від 16 лютого 1950 р. м. Київ

Запитання. Хто був членами консисторії Станіславської єпархії ГКЦ?

Відповідь. До арешту Хомишина членами консисторії Ст. єпархії ГКЦ були: сам Хомишин, єпископ Лятишевський, канонік Бойчук, і канонік Луцик Іван. З них Хомишин, Лятишевський і Бойчук арештовані, а Луцик помер в 1943 р.

Запитання. А після арешту Хомишина хто входив до складу консисторії?

Відповідь. Після арешту Бойчука керівництво Ст. єпархії прийняв я, але консисторії як такої вже більше не було, бо у той час ГКЦ на західних областях України офіційно перестала існувати у зв'язку з об'єднанням з РПЦ.

Запитання. Яку участь в роботі консисторії приймали особисто в період німецької окупації?

Відповідь. Особисто я в роботі консисторії ніколи участі не приймав і назагал ми – монахи до того не маємо жодного відношення.

Запитання. Які вказівки Ви отримали в частині проведення заходів по відправці донесення в Німеччину і формуванню дивізій СС Галичина?

Відповідь. Таких вказівок я не отримував.

Запитання. Неправда, єпископ Хомишин і Лятишевський прямо сказали, що вони після підтримки консисторії розіслали про активізацію роботи серед населення по відправці робочої сили в Німеччину і формуванню дивізій СС Галичина. Хіба вас обійшли у цьому відношенні?

Відповідь. Зачитані мені накази Хомишина і Лятишевського в частині прийняття міри з активізації діяльності духовенства по забезпеченню відправки людей в Німеччину і формуванню дивізій СС Галичина я заперечувати не можу¹⁹. Мені відомо, що також роботи проводилися в Станіславі. Але мені по цьому питанні жодних вказівок не було і практично я нічого не робив. За винятком того що в 1941 р. зачитав в церкві заклик Хомишина про надання всеосяжної підтримки німецьким окупаційним властям.

Допит закінчено в 03 40 год 17 лютого 1950 р.

Протокол допиту з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу, слідчий МГБ УССР підполковник Олейник.

¹⁷ ДАІФО. Ф. Р–2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 144.

¹⁸ Там само. Арк. 145.

¹⁹ Там само. Арк. 147.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча від 23 лютого 1950 р. м. Київ. Допит почато в 23. 10

Запитання. Слідчі органи володіють даними про ваш зв'язок з підпіллям ОУН. Чому Ви намагаєтесь скривати це?

Відповідь. Про здійснені злочини я дав детальну і правдиву інформацію, але я особисто з підпіллям ОУН ніколи не був зв'язаний, тому сказати нічого.

Запитання. А яку матеріальну допомогу підпіллю ОУН надавав монастир василіян, який ви очолюєте?

Відповідь. Таких випадків не було. За час мого перебування на чолі Станіславського монастиря василіян до мене особисто ніхто з учасників ОУН або по їх рекомендаціях за матеріальною допомогою не звертався. Підпорядковані мені монахи також не могли цим зайнятися. По крайній мірі мені невідомо чи хтось із моїх підлеглих ієромонахів і монахів підтримував зв'язок з підпіллям ОУН. Усіма ж матеріальними засобами монастиря розпоряджався лише я, як ігумен, і окрім мене ніхто відношення до цього не мав.

Допит закінчено о 01 30 год 24 лютого 1950 р.

Протокол допиту з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу, слідчий МГБ УССР підполковник Олейник.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча від 3 березня 1950 р. м. Київ. Допит почато в 23. 10

Запитання. А які у вас були взаємини у той час з архімандритом Шептицьким Климентієм?

Відповідь. Архімандрита Шептицького Климентія я у своєму житті ніколи не бачив, нічого спільного з ним не мав. Знав тільки з преси і розмов з колегами про те, що такий керує монастирями студитів в Галичині і що він рідний брат колишнього митрополита Андрея Шептицького.

Допит закінчено в 16 00 1950 р.

Протокол допиту з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник²⁰.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча. від 10 березня 1950 р. м. Київ. Допит почато в 13. 35

Запитання. Кого Ви знаєте з керівників підпілля ОУН в Станіслав. обл.?

Відповідь. З учасників підпілля ОУН у тому числі і керівників цієї організації я особисто нікого не знаю і ні з ким з них ніколи не зустрічався.

Запитання. А бандглаваря в Станіславській області Вітовського хіба Ви також не знаєте?

Відповідь. Ні, не знаю і навіть не чув про такого. З преси мені відомо, що ще в період громадянської війни в Росії був якийсь петлюрівський сотник Вітовський, але він начебто загинув ще тоді. Інші особи, які носили прізвище Вітовського мені взагалі невідомі.

Запит. Неправда. Разом з Бахталовським і Совяком намагалися використати бандглаваря ОУН Вітовського для здійснення нелегальної переправи інформації до Ватикану. Із якою метою ви це намагаєтесь скрити?

Відповідь. Цього я не підтверджую. Ніколи з Бахталовським і з Совяком, якого у своєму житті бачив один раз, навіть мови про ніякого Вітовського у мене не було. Це – правда і в будь-який я можу доказати Бахталовському і Совяку про те, що вони говорять неправду, якщо вони розказують про мій зв'язок або навіть розмову про Вітовського.

Допит закінчено в 16 30.

Протокол з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник²¹.

²⁰ ДАІФО. Ф. Р–2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 153.

²¹ Там само. Арк. 155.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча. від 24 березня 1950 р. м. Київ. Допит розпочато в 13. 20

Запитання. Із Козуб Романною-Іванною Томівною ви давно знайомі?

Відповідь. Козуб, монаше ім'я Іванна я знав як монашку станіслав. монастиря служебниць і ще вона служила медичною сестрою в Центральній лікарні м. Станіслава, але близько з нею знакомий не був. Зараз я навіть не можу згадати чи зустрічався я з нею безпосередньо. Вона ж мене повинна знати оскільки я відправляв релігійну службу в монастирі служебниць як священник.

Запитання. Хіба послання Сліпого Йосифа отримано через Козуб. Як же Ви її близько не знаєте?

Відповідь. Це так. Козуб є далекою родичкою Сліпого і він писав її листи. Послання про яке я детально розказав на попередніх допитах Сліпий так же в Станіслав прислав на ім'я Козуб. Але це послання я отримав не через Козуб, а через когось зі старших монахинь – Андрею Дубик чи Леонтію Білоруську зараз вже не пам'ятаю. Взагалі в монастирі існував такий порядок, що настоятель монастиря попередньо продивлявся всю кореспонденцію, яка поступала і на свій погляд міг збирати листи. У даному, конкретному випадку Сліпий у конверт з посланням вложив записку: “вручить Балагураку”, значить це послання не тільки Козуб, але і настоятельки монастиря без мого відома читати не мали права. Підтверджувати не можу, але рахую, що Козуб послання Сліпого до того як воно було вручено мені не читала.

Допит завершено

Допит закінчено в 15 30.

Протокол з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник²².

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча від 6 квітня 1950 р. м. Київ. Допит розпочато в 23. 15

Запитання. Із якого часу Ви знаєте Бойчука Авксентія?

Відповідь. Бойчука Авксентія я знаю, як ректора Стан. духовної семінарії з 1936 р.

Запитання. У чому виражався ваш зв'язок з Бойчуком у період тимчасової німецької окупації України?

Відповідь. У період тимчасової нім. окупації м. Станіслава, де я проживав весь цей період, я Бойчука знав лише як ректора дух. семінарії. Особисто з Бойчуком зустрічатися нам приходилося дуже рідко і ці зустрічі як правило носили випадковий характер або викликалися необхідністю пов'язувати з відправленням релігійних обрядів. Наприклад, я запрошувався відправляти службу для студентів семінарії і звісно заходив до Бойчука як до ректора семінарії. Узагалі то близьких відносин у мене з Бойчуком не було.

Запитання. При зустрічах Бойчук цікавився станом справ на парохіях, які Ви обслуговували?

Відповідь. Ні. Таких випадків я не пам'ятаю. Як правило у розмові зі мною, Бойчук питався тільки про становище у монастирях, оскільки всім було відомо, що в матеріальному відношенні наш монастир знаходився у важкому становищі.

Запитання. Що вам відомо про співпрацю з гестапо Бойчука?

Відповідь. Про це мені нічого невідомо.

Допит закінчено в 3 00.

Протокол з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник²³.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча. від 15 квітня 1950 р. м. Київ. Допит розпочато в 15. 10

Запитання. На попередніх допитах ви говорили, що Бахталовський прийняв присягу на вірність ГКЦ приблизно від 35 священників. Звідки це Вам відомо?

²² ДАІФО. Ф. Р-2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 157.

²³ Там само. Арк. 159.

Відповідь. Так, про це я говорив. І свої покази у цій ділянці підтвердив, але хто саме мені про це розповідав зараз вже не пам'ятаю. Знаю лише, що про це мені сказав хтось із ієромонахів монастиря редемптористів. Узагалі то повинен сказати, що в той період, коли деякі священники греко-католики прийнявши православ'я, знову почали відходити від православної церкви за винятком двох, що звернулися до мене, йшли до Бахталовського, куди я їх направив. У зв'язку з цим навколо монастиря редемптористів і самого Бахталовського створився ніби ореол слави активних борців за збереження ГКЦ. Багато хто говорив, що Бахталовський у цьому напрямку проводив знану роботу.

Допит закінчено в 17 00.

Протокол з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник²⁴.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча від 6 травня 1950 р. м. Київ. Допит розпочато в 23. 15

Балагурак В.І. 1909 р.н., народився у м. Станіславі, українець, гр. СРСР з вищою духовною освітою. До арешту – автомеханік промартелі в м. Станіславі, в минулому – ігумен Стан. монастиря Василіян

Допит розпочато в 12. 10

Запитання. Хто був очільником ГКЦ в колишній Галичині після арешту митрополита Сліпого?

Відповідь. Мені тільки по слухам було відомо, що після арешту митрополита Сліпого був вибраний капітулярним вікарієм канонік Горчинський, але його невдовзі також арештували.

Запитання. А після Горчинського хто був капітулярним вікарієм?

Відповідь. Цього я не знаю.

Запитання. Хмелевського Миколу Івановича ви знаєте?

Відповідь. Особисто священника Хмелевського Миколу я не знаю, але мені відомо, що він був ректором малої семінарії у м. Львові

Запитання. А хто такий Зятник Іван Степанович?

Відповідь. Священника Зятника Івана я також не знаю особисто, але чув такий був в Перемишльській єпархії. Про нього говорили як про солідного і дуже релігійного священника.

Запитання. Що вам відомо про діяльність Хмелевського Миколи і Зятника Івана в уніатській Церкві?

Відповідь. Ані з Хмелевським ані із Зятником я ніколи не зустрічався, яку участь вони сприймали в уніатській опозиції мені невідомо.

Більше того, що я сказав не знаю.

Допит закінчено в 13 30.

Протокол з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допитав начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник²⁵.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча. від 10 травня 1950 р. м. Київ. Допит розпочато в 23. 30

Запитання. Уточніть, яку участь приймала Йосипенко в нелегальній переправі докладу Ватикану, написаного Бахталовським?

Відповідь. Обговорював з Бахталовським питання про направлення кур'єра за кордон для зв'язку з Ватиканом, останній висловив думку, що більш безпечно направити жінку в якості цього кур'єра і вказав на підходячу кандидатуру для цієї мети Йосипенко, колишню настоятельку монастиря василіян в Стан. Практично ж питання про направлення саме Йосипенко ми з Бахталовським не обговорювали.

На поч. 1945 р., коли я відвідав монастир василіян, Йосипенко сама просила аби я благословив її на небезпечний шлях, куди вона їде, виконуючи завдання Бахталовського. При

²⁴ ДАІФО. Ф. Р-2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 161.

²⁵ Там само. Арк. 163.

цьому сказала, вона їде поки лише розвідати можливості виконання завдання Бахталовського. Я, знаючи про що йде річ, благословив Йосипенко і ми розійшлися.

Запитання. Йосипенко згадала завдання Бахталовського?

Відповідь. Цього я не знаю. Приблизно через два тижні я знову зустрів Йосипенко і вона мені повідомила, що виконати завдання Бахт. їй не вдалося. Але які вони підтримувати зв'язки надалі мені невідомо.

Допит закінчено в 00 15

Протокол з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник²⁶.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча. від 20 травня 1950 р. м. Київ.

Допит розпочато в 01⁰⁰

Запитання. Колишній митроп. Сліпий знав про вас як про нелегального єпископа?

Відповідь. Це мені невідомо. Особисто я Сліпого ніколи не бачив і йому не писав.

Запитання. А чому ж він саме на ваше ім'я прислав послання?

Відповідь. Послання колишнього митроп. Сліпого було адресовано особисто мені і я його отримав про що вже детально розказав на попередніх допитах. Це послання було написане членам ордену василіян і тому воно було адресоване мені, як старшому по посаді серед отців василіян в м. Станіславі.

Запитання. Відомо, що колишній протоігумен ордену редемптористів Де-Вохт знав Вас як нелегального єпископа. Які зв'язки ви підтримували з Де Вохт?

Відповідь. Колишнього протоігумена, редемпториста Де Вохта я бачив в своєму житті усього один раз, приблизно у 1943 р. Взагалі я з ним жодних зв'язків не підтримував і звідки він знає мене як нелегального єпископа мені невідомо. Якщо Де-Вохт і знав про це так лише від Бахталовського або від кого-небудь із ієромонахів редемптористів.

Запитання. Але ж Бахталовський на очній ставці з вами показав, що він не знав вас як нелегального єпископа?

Відповідь. Бахталовський із цього приводу каже неправду. Про те, що я мав права генерельного вікарія Бахт. знав.

Допит закінчено в 3³⁰

Протокол з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник²⁷.

Протокол допиту звинуваченого Балагурака Володимира Ілліча від 25 травня 1950 р. м. Київ.

Допит розпочато в 13⁰⁰

Запитання. Яким чином в 1940 р. до Вас потрапив лист із-за границі, який Ви переслали Лучинському?

Відповідь. В 1940 р. я служив священником в селі Шевченково Велико-Мостиського району Львівської області, яке було розташоване на самому кордоні, що проходив по невеликій річці. Не пам'ятаю за яких обставин і ким саме мені була передана поштова відкритка, яка була перекинута за кордон. Ця відкритка була написана монашкою Кристинопольського монастиря, територія якого відійшла до Генерал-губернаторства і адресувала її сестра, що проживала в м. Станіславі, яку я сам особисто знав. Цю відкритку я переслав ігумену монастиря василіян в м. Станіславі Лучинському, а він вручив по призначенню. Із цього питання тоді велося розслідування, але мене тоді навіть не допитували.

Запитання. Уточніть, коли Ви отримали послання Сліпого?

Відповідь. 19 січня 1949 р.

Запитання. Вам пред'являються покази свідка Глинської Парасковії Петрівни від 18 травня 1949 р. Ви їх підтверджуєте?

²⁶ ДАІФО. Ф. Р-2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 168.

²⁷ Там само. Арк. 170.

Відповідь. Так, зачитані мені покази Глинської Парасковії Петрівни я підтверджую за винятком того, що я ніби то прикривав відвідини монастиря служебниць тим, що носив туди прати білизну. Я відвідував монастир коли мені було потрібно, а білизну давав прати просто тому, що це мені було вигідно.

Запитання. Ким офіційно Ви працювали в промартілі ім. Горького?

Відповідь. Автомеханіком.

*Допит закінчено в 16*³⁰

Протокол з моїх слів записаний правильно і мною прочитаний. Допросив начальник відділу слідчий МГБ УССР підполковник Олейник²⁸.

Зауважимо, що після розгляду кримінальної справи на “Особливій нараді” при МДБ СРСР згідно із випискою з протоколу від 11 жовтня 1950 р. було прийнято рішення: “Балагурака Володимира Ілліча за зрадницькі наміри і антирадянську агітацію відправити до виправно-трудової колонії терміном на десять років, рахуючи термін з 14 жовтня 1949 р. Майно конфіскувати”. Покарання він відбував у “Карлазі”, у виправно-трудоному таборі № 9 у с. Долинському. Згідно із іншим документом Григорій Балагурак мав би бути відправлений до табору “Луговий” МВС СРСР.

Єпископ Григорій Балагурак був звільнений із місць позбавлення волі в Карагандинській області 31 травня 1956 р. Після звільнення владика повернувся до Станиславова, проживаючи короткий час по сучасній вулиці Миру, 37, винаймаючи помешкання. Невдовзі владика був змушений знову покинути рідне місто через заборону проживати в Україні. Григорій Балагурак мав вимушений виїхати на Урал, у селище Роза Коркінського району Челябінської області, де працював певний час на мебельній фабриці, проживаючи у свого товариша Айхлера Мартина²⁹. Там і помер владика Григорій Балагурак, ЧСВВ, 2 жовтня 1965 р. Причиною смерті став сердечний приступ. Владика Григорія було поховано на місцевому цвинтарі у м. Івано-Франківськ (по сучасній вул. Київській). 31 березня 1992 р. прокуратурою Івано-Франківської області за відсутністю складу злочину єпископа було реабілітовано.

MATERIALS OF THE CRIMINAL CASE OF THE BISHOP OF THE UNDERGROUND UKRAINIAN GREEK CATHOLIC CHURCH GRIGORY BALAGURAK (Part. 2)

Oksana SIRETSKA (ZATORSKA)

Karpatska St., 6. sq. 38,

03087, Ivano-Frankivsk, Ukraine

e-mail: siroksana@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6286-538X

Oleh YEHRESHII

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,

Department of History of Ukraine and methods of teaching history,

Shevchenko St., 57, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine

e-mail: ludyna@ukr.net

ORCID: 0000-0002-0639-910X

Summary

In the article the authors reveal the materials of the criminal case of the bishop of the underground Ukrainian Greek Catholic Church Hryhoriy Balagurak, which were instituted against him by the Soviet special services in 1949. Today this case (№ 7498 P) is stored in the State Archives of Ivano-Frankivsk region. The aim of the article is to cover only an excerpt from the criminal case against Bishop H. Balagurak, which depicts the

²⁸ ДАІФО. Ф. Р–2157, оп. 1, спр. 7498 П. Т. 1. Арк. 172.

²⁹ Голомідова М. (сестра Християна). Ісповідники віри. Підпільний єпископ Григорій Балагурак, який залишився вірним своєму народові і Церкві. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/ispovidnyky-viry-pidpilnyuypuskop-grygoriy-balagurak-yakyy-zalyshyvsvya-virnym-svomu-narodovi-i-tserkvi-6975>.

protocol of the interrogation of the priest. The authors of these lines when translating from Russian into Ukrainian tried to preserve the authenticity of the document.

The article also preserves the authenticity of the language of the investigation, focusing on the most eloquent materials of the interrogation of the priest. Soviet special services tried to find out information about the underground fathers of the UGCC who remained at large, to find out their names and places of residence. Of particular interest is the questionnaire of Bishop Hryhoriy Balagurak, also published in the criminal case. It contains valuable informative information about the place of birth, address, nationality, citizenship, education, profession and specialty, family composition, social origin of the detainee.

Keywords: Materials of the criminal case, bishop, Hryhoriy Balagurak, Underground Ukrainian Greek Catholic Church, Soviet special bodies.

Надійшла до редакції 10 травня 2023 р.